

Mussolini pozval Ameriko, naj črta vojne dolgove

Njegov govor v Turinu, katerega je poslušalo na stotine ljudi, je bil del proslav desetletnice fašističnega režima. Zahteve Nemčije upravičene in Italija ne bo izstopila iz Lige narodov, je dejal diktator.

Turin, Italija, 24. okt. — Premijer Benito Mussolini je v svojem večeršnjem govoru, katerega je imel na balkonu palače na trgu Castello, apeliral na Združene države, naj črtajo ali vsaj reducirajo vojne dolgove, katere so evropske države naprile v Ameriki. Mussolinijev govor, katerega so razširili zvočniki, je poslušalo króg pol milijona ljudi, ki so se zbrali na treh glavnih turinskih trgih.

Mussolini je izjavil, da so zahteve Nemčije po oborožitveni enakopravnosti upravičene; obžaloval je nesposobnost Lige narodov pri reševanju perečih evropskih problemov, a kljub temu Italija ne bo izstopila iz Lige narodov. Diktator se je izrekel tudi proti "doli" in inflaciji.

Ne da bi imenoval Francije, jo je vseeno odprto izval, ko je dejal, "da se Turin ni nikdar bal vojne." To mesto je oddaljeno od francoske meje samo 40 milj.

Več tednov pred prihodom diktatorja v Turin so avtoritete delale na pripravah, da preprečijo vsak sovražni incident proti Mussoliniju v času obiska. Obmejna straža je bila pojačana, vojaški letalci so skrbno patrolirali okolico iz zraka in v mesto je prišlo nad 40.000 vojakov. V mestu samem so bile odrejane hišne preiskave, poslopja ob ulicah, po katerih se je pomikal Mussolini s svojim spremstvom, pa so morala imeti vsa okna zaprta. Nihče se ni smel približati diktatorju, ako ni imel za to posebnega dovoljenja od avtoritet. Policiji v Turinu se je pridružil desetero karabinerjev in nad sto detektivov.

Mussolini je apeliral na Združene države v zadevi, katero je označil kot "ladjo vojnih dolgov". Rekel je, "da upa, da ljudstvo močnejše države ne bo odbilo te ladje, ki nosi tovar upanja in koprnjenja milijonov ljudi."

Diktator je nosil črno fašistično srajco, ko se je prikazal na balkonu poslopja nasproti trga Castello. Ta trg in dva druga v bližini sta bila natrpana z ljudmi. Poleg njega sta stala Cesare Maria de Vecchi, italijanski poslanik v Vatikanu, in general Pietro Gazzera, vojni minister.

Ko se je diktator prikazal na balkonu, ga je množica pozdravila z velikimi ovacijami. Govoril je krog 25 minut; tekom govora je Pietro Colonetti, 4. starega fašističnega uradnika, zadela kap in je umrl. Množica žensk se je onesvestila.

Mussolinijev govor je bil del proslav desetletnice fašističnega režima v Italiji. "Napredek, delo in boj, ako bo ta potreben, mora biti geslo fašizma v prihodnjih desetih letih," je dejal diktator.

Dalje je Mussolini omenil, da pričakuje, da bo konferenca veseli, katero je sklicala Velika Britanija, našla solucijo evropskih problemov in s tem vzpostavila podlago za poziviljenje ekonomskih aktivnosti.

"Akcija vrhovnega fašističnega sveta", je dejal premijer, "je vzbudiva zanimanje po vsem svetu. Ta akcija, ki se nanaša na stališče Italije napram Ligi narodov, je bila podvzeta pred par meseci, sedaj pa ponovno izjavljam, da Italija ne bo izstopila iz Lige, zlasti ne zdaj, ko je slednja izredno bolna. Odnos Lige narodov je presplošno izkazala se je sicer za ko-

Magnati odbili Millsovo sugestijo

Zakladniški tajnik naletel na o-pozicijo pri zavarovalnih kompanijah, ko je predlagal, naj znižajo farmarjem dolgove.

Washington, D. C. — (FP) — Zakladničar Ogden L. Mills je v svojem govoru pred magnati zavarovalnih družb in bankirji v New Yorku apeliral, naj znižajo dolgove farmarjem, in to že pred predsedniškimi volitvami, toda njegovo sugestijo so magnati odklonili. Ako bi akusali uveljaviti Millsovo propozicijo, bi bil s tem zadani močan udarec obstoječemu socialnemu redu.

Najbrž je imel predsednik Hoover tak načrt v mislih, ko je na ahodu v Des Moinesu obljubil farmarjem, da jim bo olajšal bremena. Mills se je potem obrnil na Wall street in pojasnil magnatom, da bo velik odstotek investicij v obliki vknjžb na farme vseeno izgubljen, ker farmarji ne morejo zmagovati obligacij, radi tega je bolje, ako zavarovalne družbe in banke, ki držijo vknjžbe v svojih rokah, črtajo del skupne vsote dolgov, toda naletel je na gluha ušesa. Na podlagi informacij, ki so prišle v Washington, je Mills opozoril magnate, naj se zavedajo dejstva, da so ameriški farmarji preveč obremenjeni z dolgi; da ne morejo in ne bodo plačevali svojih obligacij, in ker dolg ni izterljiv pod nobenimi okoliščinami, je najbolje, da ga delno črtajo. Taka akcija, je argumentiral Mills, bi vili farmarjem novega poguma in povečala bi kupno silo. Ako bodo odklonili vsako akcijo v tej smeri, bo vsa sestava privatnih dolgov, ki je podlaga kapitalistične družbe v tej dobi strojev, omajana, kar bo končno dovedlo do kompletnega poloma.

Reprezentanti zavarovalnih družb so odgovorili, da je njihova prva dolžnost protektirati lastnike zavarovalnih polic, v dveh in sirote. Ako bi sprejeli Millsovo sugestijo, bi izdali interese svojih klientov. Tega ne smejo storiti z namenom, da se protektira druge institucije kapitalistične družbe na račun zavarovalnih družb.

Mills je bil razočaran, ker magnati niso hoteli revidirati svojega stališča. Odklonilo se je izrekli proti črtovanju več sto milijonov dolarjev, kar naj bi pomagalo do ponovne izvolitve Hooverja. Vedeli so, da Mills govori kot glavni general republi-kanske volilne kampanje in kot član Hooverjevega kabineta, ki je v prvi vrsti zainteresiran, da potolaži farmarje, ki so se v več državah dvignili v revolto proti administraciji, katero dolže, da je zakrivila velik del trpljenja, ki ga morajo prenašati.

Bitke med komunisti in fašisti v Berlinu

Castrop-Rauxel, Nemčija, 24. okt. — V bitki med fašisti in komunisti je bila večeraj ena oseba ubita in štiri ranjene. Do spopada je prišlo, ko so fašisti navallili na komunistični distrikt in pričeli razpečavati svoje tiskovine.

RUDARSKI URADNIKI OBTOŽENI ZAROTE

Med temi je tudi predsednik pittsburskega rudarskega distrikta

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Veleporota je obtožila devet uradnikov distriktne rudarske organizacije UMWA zarote. P. T. Fagan, predsednik distriktne unije, in osam drugih, ki so uradniki krajevnih unij v Coverdalu in Mollenauerju, je obtoženih. Obtožili so jih trije uradniki, ki pravijo, da so jih uradniki dali na črno listo. Superintendent premovalne družbe, pri kateri so iskali delo, je namreč izjavil, da jih bo upoisl, toda prej morajo dobiti dovoljenje od Fagana.

Fagan se je norčeval iz obtožb. Podal je izjavo, v kateri pravi, da je bil v Chicagu, kjer se je udeležil konvencije demokratske stranke, v času, ko se ga je obtožilo, da je akoval zaroto proti njim na bazi sporazuma s Pittsburgh Terminal Coal Co. Obtožitelj, militantni rudarji, trdijo, da so bili označeni kot "nezadovoljeni delavci" na listi te kompanije, ker so vodili boj proti Faganu in ostalim uradnikom; ko je distriktna unija sprejela novo mezdno lestvico, ki je določala redukcijo mezde.

Obtožitelj so Lui DiLuca, Steve Puska in Frank Masson. Prva dva sta člana rudarske unije v Coverdalu, slednji pa krajevne unije v Mollenauerju.

Paragvajsko čelo okupirale bolivijske utrdbe

Bolivijška posadka, ki se je morala umakniti, pustila orožje in municijo, ki je padla v sovražniške roke

Asuncion, Paragvaj, 24. okt. — Paragvajske čete so večeraj zasedle bolivijsko trdnjavo Arce, najmočnejšo trdnjavo v pokrajini Gran Chaco, zaradi katere se vrši neoficielna vojna med Bolivijsko in Paragvajem že več tednov.

Bolivijska posadka je pustila v trdnjavi veliko zalogo municije in orožja, katero ni mogla vzeti s seboj pri naglem umiku.

Paragvajsko vojno ministrstvo je tudi naznanilo, da so njene čete porazile regiment bolivijskega vojaštva, katerega je vlada poslala na pomoč posadki v trdnjavi Arce pred kapitulacijo.

Padanje rojstev v Berlinu

Berlin, 24. okt. — Prebivalstvo Berlina je padlo za 50.000 oseb lansko leto se glasi uradno poročilo, ki je bilo večeraj objavljeno. Berlin ima sedaj 4.250.000 prebivalcev. Padec pripisujejo znižanju števila rojstev, zvišanju števila smrtnih slučajev in brezposelnosti, ki podi ljudi na deželo.

Sovjeti bodo pridievali regnat za kavčuk

Moskva, 24. okt. — V laskanju nadomestila za kavčuk so sovjetski zvedenci našli, da ima regnat precej gumijake snovi. Zda bodo za poskušajo nasaditi široka polja na Krimu z regratom.

Banditi oropali jetnišnico

Premagali so stražnike in odneali večjo zalogo strojne, likerjev in denar

Crookston, Minn., 24. okt. — Pet predznih banditov je vdrla v tukajšnjo jetnišnico, kjer so napadli speče stražnike, jih zvezali in jim zamažili usta, narkar so pričeli pleniti.

Banditi so zasegli veliko zalogo strojne, pušk in drugega orožja, žganja in 500 dolarjev. Plen so naložili na trok, ki je stal pred jetnišnico, in pobegnili.

Banditi so najprej pobili na tla stražnika Duckwortha. Vse li so mu ključce, s katerimi so odprli urad jetniškega nadzornika in ahrambe, kjer se je nahajala pišča in orožje. Likerji so bili zaplenjeni pri prohibitijskih navallih in pridržani v jetniški shrambi kot evidenca proti obtoženim osebam, ki imajo priti pred obravnavo.

Policija in jetniške avtoritete so sedaj na delu, da zaaede bandite, o katerih menijo, da so pobegnili v St. Paul.

Odpornost valed podhranjenosti pojenja

Bolnišnice v Nemčiji so natrpane sestrskanih bolnikov

Berlin. — Pomanjkanje valed brezposelnosti in posledice na ljudsko zdravje so podobne razmeram, v katerih je živelo nemško ljudstvo po zadnji vojni. Podhranjenost se je udomačila v neštetihi družinah.

Zdravstvene oblasti poročajo, da so bolnice natrpane z bolniki, ki so omagali radi podhranjenosti. Pravijo, da vzame po par tednov predno bolnika spravijo nekotiko k sebi, narkar čele morejo milaiti na zdravljenje.

Presenetljivo je, da so razmere v manjših mestih in po deželi še slabše kot v velikih mestih. To delno valed tega, ker je pomozna akcija bolje organizirana v slednjih. Mnoga manjša mesta so tako prizadeta po brezposelnosti, da si ne vedo pomagati. Tovarne počivajo, brez dela je vse, trgovine bankrotirane, sredstva vsa isčrpana in ni kje vzeti ne za pomozno akcijo in niti za plače mestnih uslužbencev.

Vladna posojila železnicam

Washington, D. C. — V prvih devetih mesecih tekočega leta so ameriške železnice prejale posojila v vsoti \$560.000.000, \$332.019.195 od vsote so prejale iz sklada vladne korporacije za rekonstrukcijo financ. To je razvidno iz poročila, ki ga je nedavno objavila meddržavna obrtna komisija.

Brezposelni protestirajo proti znižanju podpore

Šest ljudi ubitih v izgreduh na Kubi

Vojnašvo posvano v akcijo. — Razkritje protivladne zarote v Ekvadorju

Havana, Kuba. — Šest ljudi je bilo ubitih in nad dvajset ranjenih prošlo soboto v političnih izgreduh med liberalci in konservativci v San Diego del Vallu, v provinci Santa Clara. Izgredu, tekem katerih je padlo več strelav, so trajali tri ure. Avtoritete so bile prisiljene pozvati vojaške čete v akcijo, katere so raspršile izgreduke.

Dasi so informacije pčile, se je vseeno zvedelo, da se je udeležilo bitke krog tristo ljudi. Ko so oblasti uvidele, da niso kos situaciji, so posvali vojaške čete v akcijo.

Sa Diego del Valle je bilo v zadnjih tednih pozorišče ljutih političnih bitk. Osem oseb je bilo ubitih in mnogo ranjenih pri izgreduh 17. oktobra.

Quito, Ekvador. — Vladne avtoritete pravijo, da je bila odkrita zarota, ko je bilo večje število oseb, katere so nameravale strmoglaviti vlado in vzpostaviti militariistično diktaturo, aretiranih.

Aretiranci so povedni bivši vojaški častniki in policijski uradniki. Polkovnik Fieomon Borge bivši policijski nadelnik, je bil vodja zarotniškega gibanja. Borge je bil aretiran in odveden v vojaško trdnjavo.

Politična situacija v Ekvadorju je silno napeta, odkar je resigniral vojni minister Carlos Cuvea Tamaris, in v zadnjih tednih je prišlo do bitk v raznih mestih.

South Dakota dobila vladno posojilo

Farmarji zabredli v potiško in ne morejo plačevati davkov

Washington, D. C. — Država South Dakota je te dni prejela posojilo \$280.095 iz sklada rekonstrukcijske finančne korporacije. Ta vsota bo razdeljena med farmarje v 40 okrajih do 15. novembra. Odbor korporacije pravi, da je governor predložil dokaze, da je federalna pomoč nujno potrebna.

Nalezljiva bolezn med govejo živino, suša in toča, ki je v nekaterih krajih uničila vsa pridelek koroze, so odgovorne za veliko bedo med farmarji. Zlasti je velika potreba po obleki in kurivu. Krog 50 odstotkov farmarjev ne more plačati davkov in obresti na svoje dolgove.

Vladna korporacija je nakazala nadaljnjo posojilo državi Missouri, katerega bo slednja rabila za pobljanje bede med brezposelnimi v St. Louisu in drugih industrijskih mestih v tej državi. Ta država je prejela doslej nekaj manj kot milijon dolarjev od vladne korporacije.

Mladi Lamont izgubil vero v neumrjočo dušo

New York. — Corliss Lamont, sin trgovinskega tajnika v Hooverjevem kabinetu, je zadnje nedeljo izjavil na zborovanju organizacije Society of Freethinkers of America, da je teorija o neumrjivosti zmotna. Če bi ljudje opustili vero v neumrjivost, je rekel Lamont, bi bilo kmalu bolje na svetu, ker bi se vsakdo brigal za izboljšanje svojega življenja.

Poljska ohenila še štiri "vonuse"

Varšava, 24. okt. — Štirje nadaljnji dozdevi sovjetski volnini so bili v soboto obekeni v Volinji. Skupaj osem v tem mesecu.

Chicago. — Ker je pomožni odbor te dni znižal podporo za polovico radi nezadostnih sredstev, je med brezposelnimi v Chicagu nastala velika nezadovoljivost. Že prej so bili prisiljeni na ekaiatenco, ki je bila pod vsakim minimom, sedaj pa je prišel udarec, ki pomeni počasno stradanje na smrt.

Tedenaka podpora družinam petih članov je bila znižana na nekaj nad tri dolarje. Mnogo družin je bilo vrženih s podporne liste, češ, da ni sredstev. Družen je na podpori okrog 130.000. Ukinjenih je bilo tudi več prenočevalnic za sames.

Pomožni odbor je rekel, da je bil prisiljen to storiti, ker ni dobil dovolj velikega posojila v Washingtonu, legislatura, ki je odgodila izredno zasedanje do 14. novembra, pa tudi ni storila ničesar za brezposelnost. Sprejela je sicer predloga, da dobi okrajji v ta namen eno tretjino od davka na gasolin. Ker pa so dohodki iz tega vira še obremenjeni za kritje stroškov dograjnih cest, je ta zakon majhne vrednosti posebno za okraj Cook.

Brezposelni, ki so v Chicagu organizirani v treh skupinah — v Workers Committee, Workers Councilu (komunistični) in Workers League — so pričeli akcijo, da skupno nastopijo proti znižavanju podpore. V ta namen so organizirali "enoetni fronto," ki ima v teku priprave za velike masne demonstracije dne 31. oktobra proti odredbi pomoznega odbora. Zahtevajo, da odbor odpokliče redukcijo in oblasti doka sredstva kjerkoli.

Na skupnih seantankih so se dogovorili, da morajo biti demonstracije "nestrankarske," to je, da jih ne sme nobena politična stranka, ki sodeluje v njih, izrabiti za sektaško propagando. Namen demonstracij bo v amilju dogovora zgolj proti znižavanju podpore in brezposelnosti.

Na sodelovanje pri teh demonstracijah so bila povabljeni tudi razne delavske in cerkvene organizacije in liberalne skupine. Zbirališča bodo na zapadni, severni in južni strani, od kjer se bo korakalo proti glavnemu delu mesta — v "loop" pred mestno hišo in od tam v Grand park, kjer se demonstracije zaključijo.

Brezposelni na severni strani so pričeli tudi s "Gandijevo stavko." Zbrali so se pred neko pomozno postajo na Milwaukee ave., posedli po pločnikih z namenom, da se ne umaknejo prej, da odbor umakne redukcije. Po enem dnevu "Gandijeve stavke" pa jih je pregnal mráz.

Palica apot uvedena v nemške šole

Hamburg, Nemčija, 24. okt. — Tipičen pojav v zvezi s politiko Papenove vlade v kulturnem in javnem življenju je ukrep tukajšnjih šolskih avtoritet, ki so dovolile učiteljem rabo palic v svrhu discipline med učenci. Telesne kazni so bile prepovedane kmalu po končani svetovni vojni in uvedene milejše metode kazni v nemških šolah. Na podlagi ukrepa hamburskih avtoritet imajo učitelji sedaj pravico rabiti palice, kadar hočejo kaznovati nepokorne učence.

Plače na farmah najnižje v 30 letih

Washington — Poljedelski department poroča, da na farmah še 30 let niso bile tako nizke plače kot so letos. Povprečno znašajo na dan \$1.19, kar je 29 odstotkov manj kot lansko leto. Najnižje so v Missisippiju — 60 centov na dan — najvišje pa v Massachusettsu — \$2.50.



Mussolini je pred kratkim odredil manevre v Rimu proti plinskim napadom. Italijanski fašisti se verujejo v razoročenje in se pripravljajo na vojno.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASNIK ZA LUTINSKE SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodni in izdajski urednik (izven Chicago) in Kanadski \$2.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; in Chicago in Kanadi \$1.50 na leto, \$2.00 na pol leta; in izdajstvo \$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Canada \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Čena članov po kategorijah: — Redakcijski se ne vrata.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vso, kar ima etiketa s "Prosveta"

PROSVETA

2857-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Maurer v Canonsburgu
Canonsburg, Pa. — Na povabilo kluba št. 118 JSZ bo podpredsedniški kandidat James H. Maurer govoril v Canonsburgu v soboto popoldne dne 5. novembra. Prostor, ko to pišem, še ni določen. Vprašali bomo za tukajšnji Labor tempelj, če ga ne bomo dobili, bo pa govoril v dvorani društva "Postojnska jama" št. 138 SNPJ. Razglasili bomo pravočasno s plakati, kje se bo shod vršil.

James H. Maurer je že nad 40 let v delavskem gibanju in bil je svojačasno v državni zbornici kot poslanec okraja Reading, Pa. Bil je več let predsednik Pennsylvanske federacije. Kot poslanec se je boril za delavske pravice kot je bil najboljši mož. Kadar je imel kakšen dober predlog in je dvomil, da bi bil sprejet, ako bi ga on postavil v zbornici, je rajši naprosil katerega izmed njegovih prijateljev, da je letega postavil mesto njega. V več slučajih so bili taki predlogi tudi sprejeti, ki so bili v prid zatiranega delavstva.

Na jugoslovansko delavstvo v tej okolici Pennsylvanije se upira, da se Maurerjeva shoda udeležijo v ogromnem številu. Pokažimo našo razredno zavednost moči, kateri se bori za delavske pravice že nad 40 let. Čim več nas bo na tem shodu, tem hitreje bomo napredovali. Zahtevamo vedno in povsod, da smo mi delavci prvi. Kapitalizem vedno naglaja, da je dobiček prvi, mi delavci kot ljudje pa smo zadnji. Večkrat čitamo v listih o kakšni zrakoplovski nesreči, v kateri je par mrtvih. Koliko je krika in vika o tem v listih. Kadar pa je eksplozija v kakšnem rudniku in par sto rudarjev obleži mrtvih, tedaj je samo ena vest in potem je vse tiho. Verjemite mi, če bi Rockefeller, Morgan in drugi kapitalisti delali v rudnikih in tovarnah, da ne bi bilo nobenih eksplozij. Tako pa, kaj jim je mar za par sto delavcev, ko je tisoče izstradanih na razpolago.

Upam, da bo Maurerjev shod dobro obiskan. — John Koklich.

"Da bo vse pra!"

St. Louis, Mo. — Da, čudne reči se dogajajo na tem pokljastem svetu, bogme. Kakor je bilo poročano, je ata Cox, rimsko-katoliški župnik prignal celo armado brezposelnih v Washington na uro gledat zadnjo sivo, iz razloga, ki je bil še pojasnjen. V njegovi glavi se je pojavila čudna želja; dobil je strušno arheološko predmetnikom stolu. Razglasil je, da bo dosegel nad 17,000,000 brezposelnih v tukajšnji Forest park. Ni čudo, da so naši mestni očetje prepredili to grozno nakano. Kajti, če v mesto u-

dere nad 17 milijonov brezposelnih, niso mačkine solze.

Med drugim sem v lokalnem časopisu opazil, da so omenjeni atek Cox obesili predsedniško kandidaturu lepo na klin in se meni nič tebi nič lepo vlegli v posteljo ter naznanili, da so bolni in "brok." Well, "brok" biti v teh sijajnih časih, to je nekaj čisto vaškdanjega. Ali omenjeni "kandidat" ni samo "brok," vrhu tega je tudi bolan. Ali ni to nekaj strašnega? Kot se vidi, hokus-pokus ima včasih slab konec.

Kaj misli 81 letni stari Harvey o tej zadevi? Sedaj je namreč sam na listi. Koliko bo upoštevano bo pokazala bližnja bodočnost. — Danes večer (21. okt.) bo govoril tu predsedniški kandidat Roosevelt, ki misli, da ima že svojo izvolitev takorekoč v žepu.

Opazil sem med dopisi tudi več kritik o Judnikovem poročilu "Iz Amerike v Rusijo in nazaj." Zakaj toliko viharja brez potrebe? Ali nam ni Judnik ob koncu lepo zapisal, da kdor ne verjame, naj si lepo pripravi 500 capakov, pa hajd na svojo pest v Rusijo se pripraviti, ako je pisal on resnico ali ne. Jaz mu rajši 100% verjamem kot bi šel v Rusijo na uro pogledat. Judniča osebno poznam in sem popolnoma prepričan, da je pisal resnico.

Poznam tukaj mnogo Rusov, ki so bili tam rojeni. Seve, dosti jih je tudi, ki so bili tu rojeni, ali nobeden se ne ogreva, da bi šel v svojo rojstno državo. Poznam več Nemcev, ki so šli iz Illinoisa v Rusijo, ali vaak, če je le mogel, jo je kmalu prinal hal lepo nazaj. Dobro se spominjam, ko so nekateri dopisniki želeli, da bi dobili ugodne stike s sovjetskimi oblastmi. In kaj bi bilo, je lahko vnaprej znano. Sovjetske oblasti bi šle takemu odposlancu lepo na roko; pokazale bi mu vse od Carskega sala do teatrov, kaj so vse napravili v svoji petletki itd. Ne verjamem, da bi mu pokazali svojo mizerijo. Kajti njih življenjski standard je še daleč za ameriškim; to sami Rusi priznajo. Oni so še daleč za ameriškim; to sami Rusi priznajo. Oni so še daleč za ameriškim; to sami Rusi priznajo.

Mislil, da je za nas, ki smo izžrpani do malega vso moč v prid ameriškim kapitalistom, najboljša da lepo ostanemo tukaj in živitarimo dalje kakor se pač more. Mesto čekanja po

časnikih, prepustimo lepo Rusijo Rusom, Malajske otoke Malajcem in njihovim potomcem, piramide Egipta, šnops in homebrew ter vino pijanecem, cerkve, pope in rakijo pa Belokranjcem, pa bo vse pra!

Ravno ko to pišem, sem opazil tudi v tukajšnjem dnevniku Globe-Democrat, da je rev. H. Howard, pastor metodistične cerkve, pristopil z vsem svojim štabom, vernimi in nevernimi backi ter pontifični ovčami, k socialistični stranki. Kar za počti! Oh giblje se, giblje!

John Lipovah.

Razveselili so nas

Lorain, O. — Koncert, obletnica ustanovitve pevskega društva "Naš dom." Dan jesensko lep — otočen za mojo naravo. Melanholija se me je polastila in se me pokasno držala ves dan in ves čas med koncertom; ves trud, da jo odpodim, je bil zaman. In obletnica je! Edino ko sem vzbujal pevsem pevski duh, me je melanholija pustila za trenutek. Sopek od bratov in sester je bil krasen. Predsednik pevskega društva "Naš dom" J. Mramor mi ga je izročil in mi krepko stisnil desnico. "Od nas pevcev in pevki." Moja duša valovi, roka drhti, tesno stiskajoč sopek. Čudna čustva se me lotijo. Gledam sopek, krasne vrtnice. — O, zakaj niste brez trnjev! Tako zamaknjen in do solz ganjen se spominjam, da mi je nadaljevati s programom.

Pesem končana. Poklon. Mnogo obrazov mi je nesanih in malo poznanih. Veselim se vasi! Duša mi kliče: "Dobrodošli!" Luč naš menoj pošilja svoj enakomerni pramen kačoz sredi lile številko: "1. obletnica." V rdečem odsevu vidim polno vprašanj, ki se vrste tja do številke 2. Mogoče je bolje, da nam je bodočnost prikrita in zastrta. Bratje, zakaj pozabljamo, da smo bratje? Zakaj pozabljamo, da je naš življenje kratko? O, lažuj gorje, otiraj bratovske solze!

Taktika je odrezala zadnjo noto, občinstvo vstaja raz sedežev. Pevci in pevke se oddihavajo. "Jaz sem bil z vami zadovoljen — hvala za sopek." To je vse kar sem jim mogel dati. Dovolj je bilo, bratje in sestre so mi razumeli so me in mi vrnili z radoznalo nasmehom.

Cestitam Zulič, Beletovim, Kapelševim in Plutu. Stiskali smo si roke z Menartovimi, Stojblejimi, Simčičevimi, Sodnikarjem, Jarcem, Stritofom, Drobničem, Rakarjem, Perdanom, Kacarjem, Knausovoj A. Rudersom (tajnik društva 666 SNPJ), Frank Turšičevimi, John Kartovimi in drugimi, ki so prišli z njimi iz Toleda, O., Hittjem, Stanko Lauterjem in sestro iz Barbortona, O., in z mnogimi drugimi rojaki, katerih imena pa so mi ušla. Kako častno za nas in plemenito za vas, da ste nas obiskali in s tem pokazali, da nas niste pozabili in da se za nas imate na napredek. Tudi mi vas smo obiskali!

Med clevelandskimi tojilniki sem se obrnil. Kako ne, saj je med njimi Stojbleja, naravna humoristika. Melanholija me je pestila. Stopnjama se približujem razpoloženju okoli mize sedenja — zabavam se in veselim. Ni se mi treba čisto nič truditi, saj je družba dovolj zabavna in tako fino domače inteligentna. Prehitro gre včasih čas. Veseli so bili trenutki med vami — šelimi si še enakihi! Hvala vam! Ostanite mi zdravi in dovidenja! — Louis Šema.

Radio program ob 6. svečer.

Milwaukee, Wis. — Danes (25. oktobra) ob 6. svečer bo pri nas tukajšnji radijski postaji WTJF manjši koncert. Njegov program bo trajal 15 minut. Ako bo dobil potrebno število plemenitih soljav, nastopili na Milwaukee Jazulič, naš bo s tem omogočil malo delo na omenjeni postaji, kar pa bo vsem dopolnilom neizmerno hvala.

Poročevalka.

Vabilo na shod

Cleveland, O. — V sredo 26. oktobra se vrši socialistični shod v Slovenskem domu na Holmes Ave in E. 157 st. Govoril bo William Bascomer iz Akrona, O., in Joseph Martinek, urednik češkega "Ameriškega delavskega lista."

V zadnjic se je še enkrat tukaj vršil shod, kateri pa ni bil

Steriliziranje izvržkov

Priobčujoči članek je bil priobčen v oktoberski številki newyorške revije "The Modern Thinker" in ker je posebno z delavstva stališa zelo zanimiv in značilen, ga v prevodu podajamo našim čitateljem. Pisec članka je Dagobert D. Runes, radikalno usmerjeni urednik omenjene revije. — I. J.

Kadarkoli sem priča konvencijam visokošolskih znanstvenikov, zaposlenih z reševanjem socialnih problemov, se vselej spomnim otrok, ki se igrajo "grocerje". Svojo zalogo črpajo ti mali "trgovci" iz materine kuhinje in nekateri izmed "kupcev" imajo celo prave, pristne bakrene cente. In kar je pri tem najbolj značilno, je to, da se igrajoči otroci tako uživajo v svoji igri, da dobi zanje videz pravega resničnosti. Pa opazujemo nekatere izmed naših briljantnih visokošolskih evgenikov in genetikov, ko z vso resnostjo razpravljajo o bodočnosti človeštva. Proces evolucije hočejo pospešiti, ki bo napravil človeka boljega in močnejšega. V drugi polovici devetnajstega stoletja je avstrijski menih Gregor Mendel napravil vrsto zelo zanimivih genetičnih eksperimentov z graham; in zdaj imamo cele horde evgenikov, ki se pri reševanju problemov človeštva naslanjajo na botanične principe.

Kako se iznebiti izvržkov? To je njihov glavni problem. Gotovi nemški vodilni evgeniki, ki menijo, da nemška rasa kot taka botanično rasa nekakšnih super-grahov, predlagajo svojo solucijo: steriliziranje Židov in Slovanov. Britiki evgeniki predlagajo prečiščenja idealne nordijske rase potom izključitve vseh "inferiornih" elementov, kot Italijanov, Francozov in Špancev. Američani pa, zavdajoč se čudne rase sestave svojega naroda, zavzemajo bolj mednarodno stališče ter zahtevajo sterilizacijo nezmognih (izvržkov, slabih) na podlagi svojega pojmovanja te besede, ki je zapopadeno v tem: kdo je zmogel in kdo je nezmožen reproducirati Američane.

Seveda, naši visokošolski evgeniki so med seboj že prišli do zaključka, da so kriminalci in nevrotični rojeni kot taki in ne privajeni (po razmerah; op. prevajalca) in da bi steriliziranje zločincev odpravilo kriminalizem prav pri koreninah, za zmerom. Res je, da je potomstvo ljudi, ki bolehalo na gotovih boleznih, že vnaprej obojeno med skaze, izvržke; toda vsi milijoni teh skazencev, ki obljudejo svet danes, vse fizične in mentalne pikeve so bile in so spakodane po krutih razmerah, v katerih deluje naša družba. Niti veliki Avstrijec Mendel ne bi bil mogel producirati boljšega graha, če bi ga bil sadil v slabo, pokvarjeno zemljo.

Jaz mislim, da bi celo visokošolski inštruktorji že morali vedeti, da velika večina delovnih mas sveta, ki ga dominira denar, doračja v večnem pomanjkanju, strahu, boleznih in trpljenju in da te neznane razmere z nevdarno silo tirajo delavske aloje v noračje alkoholizma, zločinu in moralnemu obupu. Koliko evgenikov ve, da tisoče in tisoče mladih deklet tava po cestah velemest vseh petih kontinentov, iščeč dela, ki ga ne morejo dobiti, zateka jo se pod okrilje privatne dobrodelnosti, ki jih odganja od sebe — in ki končno zdrekuje v polastno žrelo prostitucije? Družba je, ki iz teh deklet ustvarja prostitutke in spake. Nikar ne dolžite dedne obremenjenosti! In edinstvena, nadvse žalostna resnica je, da te ženske sterilizira njihov poklic, v katerega jih je treščila sila razmer. In število teh nesrečnih naračja vled poslabšujočih se razmer. In kaj pa otroci naših rudarjev, ki so podhranjeni, v borbe cape oblečeni in v ducatih stlačeni v smrdljive kolibe, zato ker porodna kontrola zapostavlja evgenike kot pravi profesor Osborn? Tudi ti bodo postali izvržki, skaze. Vi, žentilemeni znanostni, lahko pripišete to ravo dedne obremenjenosti. In naša mladina — ki ji v šolah vbijamo v glavo, da smo najbogatejši narod na svetu, da posedujemo najpopolnejše stroje, da so bili največji močje Američani, da nismo izgubili niti ene vojne in da se nismo še nikdar zapletli v krivično vojno — kaj bo določilo njeno zmoglost? Well, če bodo mladeniči dovolj srečni, da bodo podredovali mnogo denarja, ali če bodo dovolj prebrisan, da si ga bodo znali pridobiti, bodo ostali zmogni, vredni člani družbe. Ampak, če so reynli staršev in so preživel svojo mladost v berastvu in zapostavljanju, tedaj se ugnevajo nekega dne zavesti svoje revščine ter napraviti desperatne poskuse, pridobiti zase del bogastev svoje proslavljene domovine. Postali bodo izvržki in vi, žentilemeni, boste učenjako-avečano rekli: Ti zločinci bi morali biti sterilizirani!

Toda jaz verjamem samo v eno metodo steriliziranja, katere bi mogla voditi do izboljšanja človeštva; in to je steriliziranje našega socialnega sistema, da ne bi mogli nikdar več producirati brezštevilnega zla in gorja, s katerim je okušen, in da bi ogromne množice delovnih ljudi moglo prosperovati na zdravih tleh, brez kakršnega koli zaviranja njihovega zdravja naravnega razvijanja.

Verjetno je, da bomo časoma dobili šole, posvečene ljudstvu, v katerih znanstveniki ne bodo skušali prati kapitalistov z zvrčanjem odgovornosti za njihove brutalnosti in teh posledice na hereditarnost, in v katerih se bo skušalo najti sredstva, s katerimi se bo pomagalo — ne močnejšim, temveč velikanski armadi delovnih izvržkov (working misfits).

(Nadaljevanje v 1. koloni.)

ti. In kadar tu vse rešimo in uredimo — kar ne bo še danes — bomo pa poskrbeli za Evropo, toda na tak način, da bo nam delavcem prav, ne pa parasitom.

Evropska igra v Ameriki

Imigranti v Združenih državah, njih otroci in otroci otroci, so že danes na ta ali oni način nadlegovani, naj sodelujejo v nacionalnih konfliktih, ki jih vodijo vlade njihov rojstnih dežel oziroma dežel njihovih očetov, katere so jim popolnoma tuje. To velja za naseljence iz Evrope kakor iz vseh drugih delov sveta.

V Ameriki kar mrgoli organizacij tujerodcev, ki so deloma ali popolnoma pod kontrolo oficijelnih predstavnikov evropskih dežel. Vse te organizacije so v službi tujemake nacionalne politike. Milijone dolarjev, ki bi bednim tujerodnim delavcem v Ameriki zdaj silno prav prišli, je že bilo poslanih čez morje v namene, ki tukajšnjim naseljencom prav nič ne koristijo — in nič več ne koristijo tudi njihovim sorodnikom v starem kraju.

Na primer ameriški Irci se danes financirajo gibanje za irsko republiko. Med ameriški Italijani so organizacije, katerih cilj je, da pretvoro vse tukajšnje Italijane in njihove otroke ter vnuke v fašiste in Mussolinijeve hlapce. Imamo tudi razne slovanske organizacije, ki se malo ali nič ne brigajo za gospodarske in socialne razmere dežele, v kateri živijo danes v velikem številu stradajo — toliko bolj pa se brigajo za državne meje v Evropi. Vse to je že stara reč.

Imigrantom ni dosti zameriti. Naseljenci, naj so še toliko let tu in naj so še tako uživilni v ameriške razmere, ne morejo zlahka pozabiti svojega rojstnega kraja in so na ta ali oni način navezani na svoj stari kraj; so izjeme, toda večina je taka. To pa ne velja za drugo generacijo, ki je rojena v Ameriki in ne pozna nobene "stare kontre" ter v velikem odstotku ne pozna niti jezika svojih staršev. Težko je pojmljivo, zakaj hočejo drugo in celo nadaljnje generacije naseljenecv pridobiti za tujemako politiko.

Pred kratkim so se nemške in poljske organizacije v Chicagu spopadle zaradi nekakega "koridorja". Med čikaškimi Nemci je že tretja in četrta generacija, ki niti nemškega jezika ne razume več in kateri je vseeno, če je dotični "koridor" v Nemčiji ali na Špankem, toda nemški imigranti hočejo, da bo z njimi vred demonstrirala proti Poljakom. Na drugi strani so tu otroci in vnuki poljskih, čeških in jugoslovanskih naseljenecv, ki vsak čas zamajnajo Čehoslovakijo za Jugoslavijo ali Jugoslovakijo za Čehoslovakijo pa ne vedo, katere je katera, dočim jim je Poljska "nekje na Poljskem", pa naj bo to na Balkanu ali ob Baltičkem morju — kljub temu so pozvani, da tudi oni rešujejo probleme teh, za nje tujih dežel.

Uredništvo Prosvete je te dni prejelo okrožnice z Dunaja in na njej je podpisan "American Slav Council of Chicago." Torej ta "Ameriško-slovanski svet v Chicagu," ki piše z Dunaja, nas opozarja, da se "morajo ameriški Francozi, Jugoslovani, Rumunci, Čehoslovaki in Poljaki zediniti in 8. novembra poraziti kandidata Roosevelta". Zakaj? Zato, ker Madžari, Nemci in Avstrijci v starem kraju pritiskajo na svoje rojake v Ameriki, naj volijo Roosevelta, ki je baže izjavil, da se strinja z — revizijo versajske mirovne pogodbe. In zdaj ga je treba poraziti, ker je nevaren za meje vseh novih držav v Evropi!

Če bi Prosveta mogla, na kak način zediniti vse francoske, jugoslovanske, rumunske, čehoslovanske in poljske delavce, ki so državljani Združenih držav, da bi volili Thomasa in s tem pomogli do poraza neke Roosevelta, ampak tudi Hooverja, bi to rada storila. Da bi pa mi zdaj na komando z Dunaja volili Hooverja samo zato, ker Roosevelt ogroža neke evropske meje (kar je smešno), naj se gre "Ameriško-slovanski svet" kar hitro soliti! Radi bi tudi povedali ljudem, ki razpošiljajo to okrožnico, da so zelo predrzni in naravnost nesramni, ker smatrajo vse imigrante iz dotičnih dežel in njihove otroke za take tepce, da jih lahko nablufajo, kako naj volijo v Ameriki.

Imigranti so večinoma delavci. Depresija je mnogo tujerodnih businessmanov vrgla nazaj, da so danes tam, kjer so bili ob prihodu v Ameriko. Kot izkoriščani delavci v Ameriki — in danes v ogromnem številu brez dela in v pomanjkanju — bi se morali imigranti najprvo zanimati za politične in gospodarske razmere Amerike, apore v stari domovini naj pa prepuste svojim tamkajšnjim rojakom, naj jih rešijo kakor najbolje znajo in morejo.

V Ameriki imamo dovolj problemov, ki so nam najbližji in katere je treba najprej rešiti. (Nadaljevanje v nadaljnj koloni.)



Ameriška bojna ladja v kitajskih vodah. Kaj tam liče, je uganka, toda dobrega nič.



*"Narava v Surovosti
je redkokdaj MILA"*

PADEC TICONDEROGA
*"Narava v Surovosti" - kot jo je
 nazival F. C. Yohn ... navedenjen
 od onega pokostnega jutra, ko so
 krolezni divježi napadli Eihon
 Allanovo junako "Green Mountain
 Boys", ki so postali slavni pri Fort
 Ticonderoga. "Narava v Surovosti
 je Redkokdaj Mila" - in curas to-
 bak nimu mesta v cigaretah.*

V Luckies ni surovega tobaka —zato so tako mile

Mi kupujemo najboljši in naj-
 finejši tobak na celem svetu
 — toda s tem še ni povedano,
 zakaj ljudje vsepovsod amatra-
 jo Lucky Strike za najmilejšo
 cigareto. Dejstvo je, da nikdar
 ne pregledamo resnice, da je
 "Narava v Surovosti Redko-
 kdaj Mila" — zato je temu fine-
 mu tobaku po primernem sta-

ranju in miljenju dana dobrota
 onega Lucky Strike čistilnega
 procesa, ki je opisan z besedami
 — "It's toasted." Zato pravijo
 ljudje v vsakem mestu, trgu in
 vasi, da so Luckies tako mile
 cigarete.

"It's toasted"
Ta navojček milih Luckies

Copyright 1935,
 The American
 Tobacco Co.

Ivan Jontes:

Imigrant Janez Mihevc

Mladenč se je zrušil na kolena, si zakril obraz z dlanim in iz upadlih, jetičnih prsi je prihajalo hropeče iztenje, izražajoče brezmejni kes, pekočo žalost, grenko upanje in senco dvoma in obupa.

Tedaj je pristopil k njemu sivolas vodja skupine ter položil roke na mladenčovo skrušeno glavo:

"Sin, On ti je že odpustil in to odpustanje si si zaslužil s svojim iskrenim, iz srca prihajajočim kesanjem. Vstani, sin, in upaj!"

Toda mladenč je dalje ihtel in Janez se je obrnil vstran, kajti mučni prizor mu je začel presedati in v duši je občutil čudno težo, ki je prišla bog si ga vedi odkod. Obenem ga je prevzelo nekaj čudno mehkega; potrl, sebe obtožujoči mladenč, ki je drhtel na kolenih ves skrušen, se mu je zasmilil, da sam ni vedel zakaj. Videl je, da mu ni več sojeno dolgo življenje, da že drči v hladno grobno jamo in bolelo ga je, ko je gledal, kako se ubogi človek muči tik pred smrtjo in zlomek naj ve, zakaj?

Janez ni bil brezverec niti posebno vnet vernik in molitev in cerkev je prav lahko pogrešal in čeprav je še verjel, da je neke neke bog, se mu je vendar cela stvar zdela neumna, grozno nespametna. Kaj pa je revež zagrešil takega, da bi moral svoja dejanja javno objektivati ter si zaradi njih trgtati srce? Ubil gotovo ni nikogar — videti je vse prej kot ubijalec! Ropal ni — sicer bi bil v železni kletki pravice! Če pa je živel tja v tri dni in užil, kar se mu je nudilo, to vendar ni tako pregrešno, zločinsko, da bi se moral pred vsem svetom obtoževati in obupavati! Eh, če bi mu mogel dati malo svoje pameti, potem ne bi si romak tako težko umiral! ... Vraga, saj bog vendar ni takšna zverina, da bi se naslajal ob pogledu na takšno revščino in razrvanost!

"Hello, brate!" ga je tedaj nagovoril dobrodušni neznanec, ki je stal za njim ter se prijazno nasmajal in pokazal dve vrsti krepkih, belih zob. "Ti ugaja tale komedija?"

Janez ga je zavzeto pogledal. Nekam znan mu je bil ta okrogli, zdravi obraz, ki je odražal mirno zadovoljnost; kje neki je že videl te odkrite, tako čudno prijazne in dobre rjave oči? In ta zamolklo-mehki glas, ki spominja človeka goščanja zadovoljnega goloba, kaj ga ni že alikal nekoč?

Neznanec je menda uganil, da se ga Janez več ne spominja ter mu je prišlo na pomoč: "Spomni se bolnice v Torontu in prijatelja Zida, ki si ga obiskoval ... Mogoče se boš lažje spomnil ..."

V Janezovi lobanji se je utrlil blisk in čez obraz se mu je razlezel vesel nasmehljaj.

"Ooo, ti si, Jovo!" je vzkliznil prijetno presenečen ter mu prožil roko v pozdrav. "Vraga, vedel sem na prvi pogled, da sva se morala nekoč že srečati, ampak trenutno se nisem mogel spomniti, kdo si. Človek postane pozabljiv, saj ni še tako dolgo, kar sem te zadnjič videl."

Res, komaj pol leta je minulo, kar sta se videla zadnjič. To je bilo takrat, ko je Janez zadnjičkrat obiskal svojega prijatelja Dana. Dalmatince Jovo je ležal na sosednji postelji ter potrpečljivo čakal vrnitve zdravja, ki mu ga je precej zrahljala avtna nesreča. Janezu je bila prilično znana njegova zgodovina kakor tudi nesreča, ki ga je pripeljala v bolnico.

Jovo je bil še zelo mlad, ko je nameril korak proti tujini; jedva mu je bilo petnajst let.

Staršev ni poznal; pomrl so mu še otroku. V Kanadi je že šestnajst let, dovolj dolgo, da se je lahko privadil novi domovini ter pozabil staro. Delal na farmah, v gozdovih, v rudnikih, povsod, kjer so bili pri volji kaj plačati za dvoje delavoljnih rok. Pred štirimi leti je prišel v Torontu ter si našel stalno delo v neki strojni tovarni. Ni mu bilo sile tedaj in bil je prav zadovoljen z vsem, tako da se ni niti oženil. Ker je v treh letih prihranil nekaj denarja in ga je ta denar peknel v žepu pa ga slučajno ni vedel obrniti za kaj drugega, si je kupil avto, s katerim pa ni imel kaj prida sreče. Nekega zimskega jutra, ko je cestni asfalt pokrivala nevarna poledica, je na cestnem križišču zadel obenj eden izmed tistih ljudi, ki jim nikdar noben avto ne vozi prehitro in ki s svojo nogo naglo ogrožajo varnost prometa ter delajo večne preglavice prometni policiji. Mož je v zadnjem trenutku sicer skušal ustaviti drveči avto, kar pa se mu zaradi prekratke razdalje in pa poledice ni posrečilo in sledila je seveda kolizija. Oba avta sta bila popolnoma razbita, vozača pa so prepeljali v bolnico, kjer se je eden razočaran poslovil od tega z avtomobil prenatrpanega sveta, dočim se je Jovo po nekaj mesecih sredno izliral. Ker so priče izpovedale, da je nesrečo povzročil oni drugi, ni utrpel Jovo druge škode, razen da je tri mesece ležal v bolnici, porabil ostanek svojih prihrankov ter bil ob delo.

Toda vrnimo se na cestni ogal v Regini. "Torej si me spoznal?" se je nasmajal Jovo ter krepko stisnil Janezovo desnico. "Ampak presenečen si pa hudo. Kajne, nisi se nadejal, da me boš areal v Regini? Nu, tudi jaz se nisem nadejal kaj takega."

"Res si me presenetil," je priznal Janez. "Kaj pa te je vendar prineslo sem? Saj si vendar imel dobro delo v Torontu!"

"Seveda, pred nesrečo," je pojasnil Jovo. "Ko pa sem prišel iz bolnice, ni bilo več dela zame; drug dela na mojem mestu. Tako sem bil nekaj tednov brez dela. Potem sem istaknil delo pri nekem kontraktoru; ni bilo baš težko delo, plačal nam je po štirideset centov na uro in priganjal nas ni nihče. Štiri mesece sem delal pri njem, potem je bilo delo v kraju in mož nas je brez malega vse odpustil. In ker se mi ni ljubilo dalje trpeti za delom, sem odšel na zapad — še tretjič — in zdaj sem tu. Dva tedna sem delal na neki farmi kakih dvajset milj od tod, ko je začelo deževati in se mi je zazdelo preveč dolgočasno postopati okrog farme in čakati lepšega vremena, sem odšel v Regino; to se pravi, pred dvema dnevoma. Kako pa ti, John?"

Janez je na kratko pojasnil, kako in kaj in ko je omenil kartaško trojico in bedasto vlogo, ki jo je igral med njimi, si ni mogel kaj, da se ne bi parkrat ježno pridušil in zabavljal svoji nespameti in naivnosti.

Jovo ga je pasljivo poslušal in obraz in oči so se mu zresnili.

"Nisi prav storil, ko si jih poslušal," je dejal in videti je bilo, da je takoj vedel, kakšne sorte pticem je padel v roke Janez. "Bolje bi bilo ... Pa kaj bi zdaj govoril, kaj bi bilo bolje zate, ko je že prepozno!" se je zavrnil, češ, storjeno se ne da izbrisati. "Ti seveda še ne veš, da je tudi Kanada polna ranih sleparjev, ki vedno preže na neumne žrtve, zato si jim naselil, češ, rojak te vendar ne bo osleparil."

(Dalje prihodnje.)

življenje ali da teži vse delo na njenih ramenih. In muka nad tem ga v njegovi neobčutnosti, v njegovi jezi, da ne more pomoči temu stanju, vodi do nepravilnosti, zaradi katerih mora žena mora grenko trpeti. Mož, ki misli, da se mora sam prezirati, meni, da vidi ta prepričanje v soljudih in to ga dela malenkostnega, zagrenjenega, občutljivega.

Baš v tem težkem položaju mora žena dokazati možu, da se čuti njegovo tovarišico. Kakor tovarišica mu mora pomagati in svetovati, kot tovarišu, ki v tem trenutku sam tega ne zmore. Pomagati mu mora s lastim spoštovanjem in dobrotljivostjo kakor nekoč. Kajti baš to je tisto, nad čimer mož najbolj obupuje: če vidi, da se je vedneje žene do njega spreminjalo, da izgublja njeno spoštovanje in ljubezen. Namesto da tarna in vije roke, naj išče žena izhoda in pomoči, a to brez mnogih besed, posebno pa brez očitkov. Kajti kjer ni krivde, tudi ni krivica in nepravilnosti je žena, ki v tem položaju moža obtožuje. To je naloga, ki zahteva duha poštovanosti in tovarištva, kakršnega je kazal mož v vojni. To je vojna, ki jo žena aktivno doživlja in katere zmaga ali poraz odloča isto tako njeno usodo, kakor je vojna odločila usodo narodov. Kaj je vredna mati, ki postavlja nad otroka svojo sebičnost? Tu pa so vse žene matere ... I. F.

Človek spreminja zemljo

Sledovi, ki so jih ostavila nekdajna človeška pokolenja iz prazgodovinske dobe, so neznatni. Nekoliko revnih ostankov se je ohranilo za njimi, površino zemlje so komaj malo zarežali — obraza našega planeta pa niso spremenili. Toda človeštvo je raslo in se razširjalo preko čedalje večjih delov zemlje. Da je moglo živeti, je pričelo zemljo obdelovati. S tem se je pričelo spreminjanje zemeljskega obličja po človekovi volji. V prvotnih naravnih pokrajinah so se pojavila polja in travniki v čedalje večjem obsegu.

Moderna kulturna geografija je dognala, da se človekov vpliv na prvotno zemeljsko obličje ne kaže nikjer tako izrazito kakor v ogromni preprogi travnikov, ki pokriva danes velike dele naše premičnice, zlasti pa doline rek. O nastanku dolinskih travnikov so se znanstveniki dolgo prepirali, danes pa zmaga teorija, ki pravi, da travniki niso prvotna naravna pokrajina, temveč da jih je ustvarilo človekovo delo. V rečnih dolinah je tvorilo rastlinstvo nekoč bičevje, rešje, vrboveje itd. in šele redno delovanje kose je končno izbralo rastline, ki jih sedaj poznamo na dvakrat letno pokosenih travnikih. Za to teorijo govori med drugim dejstvo, da ni v velikanskih predelih Finske in Sibirije, ki jih človek ne obdeluje, nobenih travnikov, da bi bili klimatski pogoj za njih ugodni.

Travniki so brez dvoma velik človekov uspeh v njegovem boju za preobrazbo zemlje. Toda število porasov, ki jih je doživel v tem področju, ni majhno. Četrtkrat so se končali poskusi, da bi naselili nove živalke in rastline vrste v ozemlje, kjer jih prej ni bilo, s neuspehom. Prečesto so postale "koristne" rastline in živali v novih življenjskih pogojih nevarni sovražniki poljedelstva, ki se jih je mogel ubraniti le s težavo ali pa sploh ne. Narava se maščuje nad človekom za njegovo poseganje v njene zakone. To maščevanje se kaže v strašni obliki zlasti glede iztrebljanja gozdov v velikih ozemljih, na Grskem, v Italiji, v Španiji, da navedemo samo nekatere najvažnejše primere. V obeh starih kulturnih deželah, Grčiji in Italiji, so seegal gozdovi nekod globoko v ravnine. Ljudje niso vedeli, da so ti gozdovi skriti čuvaji njihove blaginje in kulture: a svojimi koreninami so hranili rodovitno prst v gorovju, s svojo vlogo so napajali studence in omogočali umetno namakanje polj. A ko so ljudje začeli izsekavati te gozdove, ker so potrebovali lesa za svoje hiše in ladje, so izgubljali tla nad skalovjem, studenci so posahnil, polja in travniki so se izsušili. Še danes so vidne posledice roparskega gospodarjenja z gozdovi pred tisočletji: veliki deli

Grčije so opustošeni in kjer so v starem veku živeli bogato življenje lahko milijoni ljudi, živijo danes nekoliko tisočev revežev. Isto je s Sicilijo: nekoč je bila žitnica starega sveta, danes je zaradi opustošenja nekdanjih gozdov večinoma puščava. Neki strokovnjak za te stvari, prof. Albert iz Eberswaldeja, dokazuje v enem svojih zadnjih spisov, da so uničujoče povodnji na Kitajskem in v Indiji samo posledica iztrebitve tako zvanih monsunskih gozdov v ozemlju veletokov. Ti gozdovi so nekoč kakor goba srkali vso preobilno vlogo in uravnavali vodno gospodarstvo rek — danes so večini monsinzi izginili in nič več ne zadržuje benečnih vodnih sil.

Človek ne spreminja obraza zemlje samo neposredno, temveč tudi posredno in to mogoče v še večji meri. Zanimiv primer za to nam je ogljikov dvokis v zemeljskem ozračju in njegov vpliv na podnebje.

Ogljikov dvokis, tisti plin, ki daje z vodo ogljikovo kislino, je naravnost neznaten sestavni del ozračja, saj ga 10.000 litrov zraka vsebuje komaj 3 litre. A vendar je njegov učinek tako velik, da bi se povprečna temperatura zemlje znižala za celih 21 stopinj, če bi mahoma izginil — to se pravi, vse življenje bi na zemlji izumrlo. Po drugi strani bi malenkostna porast te količine znatno dvignila temperaturo: zemlja bi dobila toplejše podnebje nego ga ima danes. In sedaj so znanstveniki ugotovili, da količina te važne zračne primere polagoma, a vendar vztrajno narašča!

Zakaj? Ena najbolj razširjenih teorij trdi, da je človek vzrok tega porasta. Človek pokuri namreč povprečno 2000 milijonov ton premoga na leto, da o porabi bencina in petroleja v kurilne svrhe niti ne govorimo. Pri tem nastaja ogljikov dvokis in s tem razlaga ta teorija naraščanje količine ogljikovega dvokisa v ozračju. Seveda imajo tukaj tudi vulkanski izbruh svojega važnega vloga, a vendar je količina dvokisa, ki jo proizvaja človek s kurilnimi procesi, prav znatna. Če omenjena teorija drži, tedaj bo postalo podnebje zemlje v naslednjih stoletjih polagoma toplejše, in to bo imelo neizmeren vpliv na vse zemeljsko življenje. Jules Verne predlaga v eni svojih knjig, naj bi zgradili ogromen top, ki bi s svojim povratnim sunkom pri streli premaknil zemeljsko os in dal našo premičnico toplejše podnebje. Morda nam takih drastičnih ukrepov sploh ni treba — morda zadostuje res samo produkcija dvokisa v naših pečeh in tovarnah, da vrne naši zemlji večno pomlad ... — ZIS.

Zdravnik: "Ali spite morda z odprtimi usti?"

Bolnik: "Tega ne vem. Drevi, ko bom spal, bom na to pazil."

Mrliča razkosavajo

V kratkem se bo sestalo avstrijsko-madžarsko razsodišče, ki bo moralo razsoditi v zadevi madžarskih zahtev napram Avstriji. Madžarska namreč zahteva od avstrijske republike povrnitev mnogih zgodovinskih važnih predmetov in umetnin, ki se hranijo v Schoenbrunn. Te reči so bile poprej v dobi avstro-ograrske monarhije skupna last države. Zaradi reprezentančne vloge, ki jo je imel Dunaj, so jih prenesli tja. Odkar pa je duh časa ločil to, kar so skrpali Habsburžani, sta Avstrija in Madžarska v pravdi, kateri bo za razsodnika Svirar dr. Soldati.

Zastopniki Madžarske pravijo, da so v Parizu ločili avstro-ograrski zakon, ne da bi obenem doleteli, koliko dedšine pripade tolu in onemu. Zato se morata ločena sedaj pogoditi med sabo. Madžarska zahteva od Avstrije vse, kar so Habsburžani prenesli iz njenih krajev na Dunaj. Zahtevki pa niso malenkostni. Že po dobi, ki jo obsegajo, ne. Madžarske terjatve namreč segajo daleč nazaj v leto 1800, dejansko pa obsegajo dobo od vladanja Ludovika II. do Karla IV. Avstrijcem očitajo posebno, da se je začela za vlade Ferdinanda V. sistematična plitev Madžarske. Na Dunaj so prenesli celo zlato bulo, ki je znana pod imenom Atilevega zaklada in pomeni Madžarom narodno svetinjo. Vrednost predmetov, ki jih reklamirajo Madžari zase in ki počivajo trenutno še v Schoenbrunn, gre v milijone šillingov. Med drugim terjajo tudi bočkajsko krono, ki jo je prejel madžarski knez I. 1605 od turškega sultana Ahmeda. Ta krona, ki je perzijskega izvora ter je iz čistega zlata, je sama vredna okoli 25 tisoč dolarjev. Madžarske zahteve so popisane v treh seznamih. Prvi obsega dobo od Ludovika II. do osvobodilnih vojn, drugi Bachovo dobo, tretji pa čas od Bacha do zloma donavške vladavine. Če bi Avstrija ugodila madžarskim zahtevam, bi morala izročiti nad polovico dragocenosti v Hofburg. Tega pa se seveda brani na vse pretege. Avstrijske koristi v tem sporu brani predsednik dunajske Nar. banke dr. Kienboeck.

POJASNILO

Vašed deprestitje in ogromna krize, ki je zadela tudi naša članstvo oziroma naročnike našega lista Prosveta, je potrebno da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamejo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četrt leta. Vzemite kar se dobiči da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo prizadet v ti krizi in zato apeliramo na tajnike in naročnike da skušajo kjer koli mogoče ohraniti naročnike na dnevnik Prosveta tudi na posamezne naročnike, da naj če le mogoče poravnajo svojo naročnino in če ni mogoče plačati celoletno plačajo polletno naročnino, sam da se ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Philip Godina, upravitelj

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini dan trajne vrednosti, ki ga z mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 5. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva ali tri člani in ena družina in to enega naslova k enemu naročniku. List Prosveta stane za vsa člana, za člano ali nečlano \$4.00 in eno letno naročnino. Ker pa člani plačajo pri anketnosti \$1.20 za tobo se član to prišteje k naročniku. Mi prištevamo enega, dva ali tri člane in eno družino k eni naročnici. Torej sedaj ni vstopa, reči, da je list Prosveta za člana S. N. P. J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo skoraj v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena lista Prosveta: Za Zdrav. države in Kanado \$6.00 Za Ceno in Chicago je \$4.00
1 tednik in..... 4.00 1 tednik in..... 4.00
2 tednika in..... 8.00 2 tednika in..... 8.00
3 tednika in..... 12.00 3 tednika in..... 12.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Men Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz čistične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj nasnaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dobita vsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo sniti datum za to vsto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveta vsto \$

Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnici od sledečih članov mo družine:

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

TELEFON ROCKWELL 2904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabilna za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Družina brezposelnega moža

Neštevilno mož, nadarjenih, spretnih, delavnih mož doživlja težko usodo naših dni: brezposelnost. Milijone mož zaveda do globin njihovega bilstva in ne samo može, tudi žene, matere, sestre, zaročenke, ki stoje tem možem ob strani.

Danes temelji obstoj skoraj vsake meščanske družine na zaslužku moža. Brezposelnost podira njene gmožne opore, z gladom, vsakdanjimi skrbmi in vsakdanjim bojem za kosček kruha se rušijo na znotraj tudi nešteti zakoni, neštete družine. Kajti z delom jemlje možu ne samo zaslužek za družino, temveč tudi smisel njegovega življenja. Poklic je življenjsko gibalno moža v 20. stoletju.

Brezposelnemu se umikajo tla pod nogami in s tem temelji njegovega položaja. Z delom je bil uvrščen v skupnost človeške družbe, z nedostajanjem dela je zgubil v njej svojo življenjsko upravičenost in ne samo v njej, tudi v svojem malem krogu v svoji družini.

Trajno postajanje moža v hiši moti običajni ritem družinskega življenja. Posebno v manjših stanovanjih vodi odina skupnega življenja in neenaka razdelitev dela — žena je običajno preobremenjena s težavnim gospodinjstvom — do ne-

zaželenih in večinoma neizogibnih spopadov.

Mož se čuti nepotrebnega, postane neobčuten, zakrknjen, nervozen. Samozavest mu gine, ta nujna podlaga vsakega uspešnega ustvarjanja, ki jo je spodkopalo že ponižanje podpor, brezkoristno ponujanje in čakanje v predsobah. Občevalne oblike v družini se zaostrijo, šibkosti in razlike v medsebojnih odnosih se morajo v ožini bivaliča pokazati z dvojno jasnostjo.

Konec tega stanja mora biti polom mnogih, česta, predragocnih sil.

Samo en človek lahko obvaruje brezposelnega moža te usode: žena. Ista žena, ki sočljuje vsa ponižanja, bedo, grenkobe, brezuspešna upanja in končno brezupnost, ki mora gledati, kako izgublja moža, katerega je nekoč občudovala, vsa samozavest in ni sposoben na zadnje niti za stvari, ki se zdijo njej in tudi drugim ljudem v morda težavnem, a urejenem in zato smiselnem boju za obstanek, samo ob sebi umevne in lahke. In ki mogoče čuti, kako se ji podoba tega moža polagoma spreminja, kako izgublja vero vanj in mogoče celo spoštovanje in — ljubezen.

Težko je življenje za družico brezposelnega moža, a vendar ji ostane najvažnejše prihranjenje: brezposelnost sama, to stanje notranje praznoti večnega tuhanja in mučenja samega se-

be. Naj si bo ženaka v kakšnem poklicu ali v gospodinjstvu, vedno ima svoje zveze z vnanjim svetom in svoje naloge. To jo dela navzlic vsakemu pomanjkanju neskončno bogatejšo od življenjskega tovariša. In naloga, ki jo lahko vrši nad možem, ki duševna pomoč, je najvažnejše v našem življenju, amisel njenega življenja.

To morajo vedeti žene in dekleta, ki je njihovega moža ali zaročenca, sina ali brata zadela usoda brezposelnosti. Vsak dan si morajo to ponavljati, da se lahko same krepijo in morejo izvrševati svojo nalogo. To ni dejanje, ki dviga in opaja kakor enkratna velika žrtve: sestavlja ga tisoč drobnih reči in neblatvenosti. To je pripravljenost v vsaki minuti, čisto brez zahvale in razumevanja z druge strani.

Tudi v besedah se ta pomoč ne izraža toliko, temveč v notranjem zadržanju, v veri do drugega človeka, v zaupanju, vdrotnosti in razumevanju. V razumevanju potrnosti, zdravljenosti, ponosa, nihanja v razpoloženju in celo trdih besed, ki so tako pogosto samo rešitev za notranjo bednost. Samo žena lahko omogoči možu, da si ohrani samozavest. Vedno znova ga mora videti tako, kakršen je bil v polni ustvarjalni sili, in ne tako, kakršen je videti sedaj, kajti to je navidezno življenje, ki ga sedaj živi.

Moški ponos težko prenaša, da skrbi žena morda za njegovo